

יעקב השביע ליוסף במצות מילה שהוא רמז לתח"מ

ויקראו ימי ישראל למוט ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו, אם נא מנאחי מן צעיניך שים נא ידך תחת ירכי, ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים (מ"ז כ"ט).

יש לבאר שיעקב השביע את יוסף במצות מילה דוקא, דבספר אפריון לבעל קיצור שו"ע ביאר שיעקב אבינו זיקש מיוסף שלא יקברנו במצרים, רק יש אמת לא"י משום דער גלגול מחילות לעת התחיה, ולכן אמר ושכבתי עם אבותי, דמנינו בקרא מיתה בלשון שכיבה, וסתם שכיבה משמע על מנת לקום, שהרי בקללה הוא אומר (תהלים מ"א ט') ואשר שכב לא יוסיף לקום, משמע דסתם שוכב קם.

ולפי"ז י"ל דה"ק יעקב אל נא תקברני במצרים, כלומר במצרים ודאי לא תקברני דהא איתניהו כמה טעמים, שסופו להיות עפרו כנים, וגם שלא יעשו ע"ז, וכי תימא די לשאת אותי ממצרים לבד, זה אינו, כי ושכבתי עם אבותי ועוד אקוה לקום לעת התחיה, ואיכא נמי טעמא דער גלגול מחילות, ולכן ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם בארץ ישראל דוקא עכ"ד.

ובחכמת התורה להגאון ר' שלמה קלוגער זי"ע בפרשת לך (עמוד רמ"ו) ביאר טעם למצות מילה, כי זה הוא סימן להכיר מי יעמוד, דרק מי שנימול יעמוד לעת התחיה.

ועפי"ז יוצן שיעקב אבינו השביע את יוסף דוקא במצות מילה שישאנו לקבורה בא"י, דהלא עתיד הוא לעמוד לעת התחיה, ומתי חו"ל יתגלגלו לא"י ושם יקומו, ולא רצה דער גלגול מחילות, וראיה לתחיית המתים הוא ממצות מילה שיהיה לאות להקים לעת התחיה, ושפיר כיוון להשביעו דוקא במצות ברית מילה שלא לקברו בחו"ל.

יעקב אבינו לא עלה לא"י בחייו וימות שם לפי שלא הגיע עדיין הזמן

ויקרא לבנו יוסף הטעם הוא מונח רביעי, ויל"פ בדקדושת יואל (פנינים אות א') הקשה רביה"ק למה לא הלך יעקב בחייו לעת זקנתו לא"י למוט שם, והמתין עד שימות במצרים ויגוה לבנו יוסף שישארו לארץ ישראל, אלא כל שלא הגיע עדיין הזמן לעלות לארץ ישראל לא רצה יעקב אבינו לעלות בעצמו, וכיון שיעקב השיג שעדיין לא בא הזמן, לא עלה לשם והראה צוה סימן לבניו לדורות הבאים עכ"ד.

ובספר הקדוש ויואל משה (מאמר ג' שזעות סימן פ"ז) הביא מהיעב"ץ בפירושו להושענות, אל למושעות בארבע שזעות שכתב חו"ל, רבוש"ע היה אמה לנו למושעות מהגלות, כי צד' שזעות השזעתנו שלא נעשה מעצמינו דבר לדחוק הקץ רק לנפות לישועה, ומקורו הוא ממד"ר שה"ש (פ"ז כ') ע"כ.

ולזה בא הטעם על ויקרא לבנו ליוסף מונח רביעי, שהטעם שלא הלך בעצמו לא"י בחיים חיותו, לעורר דורות הבאים שיהיו מונח רביעי בארבע שזעות על דחיקת הקץ.

בקבורת יעקב תם ונישלים שמונה קברים

ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקברתם (מ"ז ל') וכתב בש"ך עה"ת בקברתם קצ"ר ת"ס שמתו הקברים שלא יש עוד קבר שם, וזו יש בה שזעה, אדם וחיה אברהם ושרה יצחק ורבקה ושמה קברתי את לאה, וזי תשלוש השמונה, אם כן קבר תם עכ"ד, וירמוז ר"ת וקברתני בקבורתם ר"ת עולה ח', שבקבורתי תם ונשלים שמונה קברים במערת המכפלה.

יעקב הקדים אפרים למנשה בכח תורה שבע"פ

ויברכם ציוס ההוא לאמור כך יברך ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה (מ"ח כ') וכתב בצעל הטורים, לאמור מלא ו', שצו' מקומות הקדים אפרים למנשה.

וי"ל עוד צוה שנמסר לאמור צו', דסיוס הקרא הוא וישם את אפרים לפני מנשה, ובאמת מנשה היה הזכור ויעקב הקדים אפרים למנשה, וזה היה בכח חכמינו בחינת תורה שבע"פ, לעשות דברים כפי ראות עיניהם והקצ"ה מסכים על ידם.

ושורש תורה שבע"פ הוא ששה סדרי משנה, ולכן נכתב בתורה ששה מקומות אפרים הנעיר קודם למנשה הזכור, להראות כח שבע"פ ששורשם ששה סדרי משנה, ולכן כשהקדים יעקב אפרים הנעיר למנשה הזכור, נמסר תיבת לאמור"ר מלא צו', שבכח תורה שבע"פ ששורשם הוא ששה סדרי משנה, הקדים אפרים למנשה והקצ"ה הסכים עמו.

קריאת שמע ואמירת המלאך הגואל בוואך - נאכט

המלאך הגואל אותי מכל רע וגו' (מ"ח ט"ו) הנה מנהגינו שבלילה קודם ברית מילה באים לבית הרך הנולד וקורין ק"ש, ואומרים פסוק המלאך הגואל אותי מכל רע וגו'.

יעקב אבינו רצה לגלות לבניו שיצאו ממצרים ברד"ו

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (מ"ט א') וביאר צדעת זקנים מצעלי התוספות, שציקש לגלות את אשר יקרא אתכם בסוף ד' מאות ושלשים שנה של גלות מצרים, כלומר שלא יהיו כל אלו שנים מצרים רק יאלו ברד"ו שנים, אבל נסתלקה ממנו שכינה, של"ה לון הצורא שיגלה להם זאת.

וכבמה טעמים נאמרו בזה שיאלו ברד"ו, וכן מנהון שקשה"ש השלים ת' שנה, כמו"ש רש"י בשיר השירים (ב' י"ג) עה"פ התאנה חנטה פגיה, שמונים ושש שנה של קושי השעבוד נגזרו עליכם והלכו להם, משנולדה מרים הקשו המצריים שעבוד על ישראל, ולכך נקראת מרים על שמררוס ע"כ, נמלא שפ"ו שנים שעבוד קשה דין גרמא שיאלו ברד"ו.

ועתה לא וחשוב ר"ת של ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים עולה בדויק פ"ו, שרצה לגלות להם שעבוד פ"ו שנים קשה"ש יאלו קודם ארבע מאות שנה, והקב"ה לא רצה שיגלה זאת, לזה נסתלקה ממנו שכינה והתחיל לומר דברים אחרים.

תחילת ספר בראשית וסופו מלמד ענוה

יש לדרוש סמוכין סוף ספר בראשית לתחילתו, דבפרשת ויחי מצואר שבספר בראשית יש אלף ת"ק ל"ד פסוקים, וסימנך אלף דל, הא' הוא אלף, ו' פשוטה הוא ת"ק, ד"ל הוא ל"ד.

והענין יוצן דבמסכת ברכות (דף נ"ה). אמר רבי חמא בר חנינא, מפני מה מת יוסף קודם לאחיו מפני שהנהיג ענמו ברבנות, וכחז רש"י דבפרשת שמות (א' ו') כתיב וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, ולכן סימן לפסוקים בכל ספר בראשית הוא אלף ד"ל, רמו שרביכין להיות עניו ושפל רוח שהוא בחינת אלף מיעוט, וד"ל בחינת עני ודל שאין לו צמה להתגאה.

ובריש ספר בראשית כתיב (א' כ"ו) ויאמר אלהים נעשה אדם, וכחז רש"י, הכתוב מלמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא גדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן, ואם כתב אעשה אדם לא למדנו שהיה מדבר עם צית דינו אלף עם ענמו עכ"ד, הרי שגם תחילת ספר בראשית מלמד אותנו ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן, ושפיר נמודין תחילת ספר בראשית לסופו.

yonafriedman@thejnet.com

ויש לצאר בע"ה דבמסכת שבת (דף קל"ז): אמרו חז"ל, העומדים [בצריית] אומרים כשם שנכנס לצריית כך יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים, ובקרא המלאך הגואל אותי מכל רע יש ברכה לתורה ולחופה ולמעשים טובים, דיעקב ברכס וידגו לרוב בקרב הארץ, וזה ברכה לתורה, דבמדרש רבה (פ"ו ג') דרשו, וידגו לרוב מה דגים הללו גדלין במים, כיון שיורדת טפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהון, כך הן ישראל גדלין במים בתורה, כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה, הן מקבלין אותה בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהון עכ"ל, הרי יש כאן ברכה לתורה.

ועוד יש במקרא קודש זה ברכה על אשה טובה וצנים טובים, וז"ל הזוה"ק (דף רכ"ט). המלאך הגואל אותי מכל רע, מאי מכל רע, דלא אזדמנת לי אחתא דאיהי מגו קטרא אחרא, ולא אערע פסול בזרעי דכלהו דדיקי ושלמי זשלימו עכ"ל, הרי יש בצרכה הגואל אותי מכל רע ברכה לחופה ולצנים טובים.

ומטעם זה אומרים פסוק המלאך הגואל אותי מכל רע במסיבת וואך נאכט צלילה קודם צריית מילה, לצרך רך הנולד שיזכה לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ומעשים טובים קאי על צנים כמו"ש דבמסכת שבת (דף ל"ב): איהו הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו וצנותיו של אדם.

וקריאת שמע הוא רמו על צריית מילה, דבספר נחלת בנימין (מ"ה ב' אות ה') ביאר למה צרא הקב"ה צנ"י ערלים הו"ל לצרוא אותם מהולים, וכחז דא"כ הגויס היו נצראים ערלים וישראל מהולים ויאמרו שיש ח"ו שתי רשויות, ומי שצרא אלו לא צרא אלו, לכן נצראו הכל ערלים וישראל מלין בענמן שלא יאמרו שתי רשויות הם, נמלא דבצריית מילה מכריזין שאל אחד צרא כל הצרואים, וזה מעין שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד שמעיד על אחדות הצורא.

ולכן מתאספין צריית רך הנולד צלילה שקודם הצריית לצרכו על צריית מילה תורה וחופה, וקורין שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, שהוא רמו לצריית שמעיד שאל אחד צרא כל הצרואים ואנו מלין ענמינו הרי מילה, וקורין פסוק המלאך הגואל אותי מכל רע, שהוא ברכה לאשה טובה וצנים טובים הרי חופה ומעשים טובים, וידגו לרוב בקרב הארץ הוא ברכה לתורה שנמשלו לדגים, שכיון שיורדת טפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהון, כך צנ"י כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה, הן מקבלין אותה בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהון, ומנהגי ישראל טובים ויקרים מאד.